

EKONOMICKÁ INFORMÁCIA O TERITÓRIU

Kubánska republika

[Všeobecné informácie o krajine](#)

I. ZÁKLADNÉ EKONOMICKÉ INFORMÁCIE

a) Základná charakteristika hospodárstva

Všeobecný vývoj hospodárstva za rok 2017 a 2018 bol podmienený niekoľkými faktormi. Prvým bol **hurikán Irma** (september 2017), ktorý napáchal značné škody na infraštruktúre a spôsobil ťažkosti v poľnohospodárstve a zásobovaní. Druhým bola zmena prístupu **americkej administratívy**, ktorá pristúpila k väčším reštrikciám voči Kube. V neposlednom rade je za negatívnym vývojom na Kube i katastrofálna situácia vo **Venezuele**. Domácu spotrebu ovplyvnilo **dočasné pozastavenie vydávania licencií** pre živnostníkov. Všetky uvedené faktory prispeli ku všeobecnej stagnácii kubánskeho hospodárstva. Podpredseda Rady vlády a minister ekonomického plánovania **Ricardo Cabrisas** v decembri 2017 vyhlásil, že kubánske hospodárstvo rástlo v roku 2017 tempom 1,6 % (v r. 2016 -0,9 %). Podľa niektorých odhadov by kubánske hospodárstvo potrebovalo rásť v rozmedzí 5 až 7 % ročne, v opačnom prípade sa dostáva do začarovaného kruhu. Uvedené cifry je však možné dosiahnuť len v prípade, že narastie prílev zahraničného kapitálu.

Stagnácia v domácom hospodárstve sa odzrkadlila aj v zahraničnom obchode. Na minuloročnom medzinárodnom veľtrhu **FIHAV** (najväčší na Kube) sa zúčastnilo menej zahraničných firiem, ako v predchádzajúcich rokoch (vrátane SR).

Do leta 2017 na Kube rástol súkromný sektor. Treba povedať, že často aj s korupčným zázemím. Korupcia a nárast sociálnej nerovnosti spôsobil, že vláda pristúpila k dočasnému pozastaveniu vydávania licencií pre súkromníkov (tzv. *cuentapropistas*). Vo všeobecnosti sa očakáva, že *establishment* toto rozhodnutie v najbližšej dobe zruší, no stále nie je celkom známe, aké budú nové pravidlá. Podľa charakteru doterajších vyjadrení niektorých kubánskych predstaviteľov však budú určite prísnejšie.

Kubánska ekonomika je pomerne úzko previazaná na vývoj vo **Venezuele**, kde je situácia katastrofálna. Dovoz ropy z tejto juhoamerickej krajiny poklesol o takmer 13 % počas prvého štvrťroku 2017 (celkovo počas uplynulého roka Venezuela na Kubu vyvážala priemerne cca 73 barelov ropy denne, v r. 2008 to bolo až 115 tisíc). Podobne i vzájomný obchod s Venezuelou, doteraz najväčším obchodným partnerom, poklesol z 8,5 mld USD ročne (r. 2012) na 2,2 mld v r. 2016. Od r. 2016 je najväčším obchodným partnerom **Čína**. Aj Peking však v roku 2017 avizoval pokles vo vzájomnej obchodnej výmene, pričom hlavnou príčinou sú problémy Kubáncov s platbami.

Paralelne, po pomerne úspešných rokovaniach o vyrovnaní dlhu (vrátane SR – 2015), Kuba opäť akumulovala podlžnosti v platbách, podľa niektorých údajov najnovšie záväzky oscilujú niekde medzi **800 miliónmi až 1 miliardou USD**.

Všetky spomínané negatívne faktory nemalou mierou znásobil zmienený hurikán Irma. Prírodný živel zničil infraštruktúru, elektrickú sieť, poľnohospodárstvo, turistické zariadenia. Koncom uplynulého roka oficiálne štatistiky hovorili o 4,200 000 zahraničných návštevníkoch – o pol milióna menej ako bola plánovaná meta.

V novembri 2017 ratingová agentúra Moody's znížila kvalifikáciu Kuby z „pozitívnej“ na „stabilnú“. Úroveň Caa2 naznačuje, že ide o krajinu s ťažkou ekonomickou situáciou.

Základné ekonomické ukazovatele

	2012	2013	2014	2015	2016	2017
HDP (v bežných cenách mil. USD)	73 141	77 148	80 656	87 133	90 402	N/A
Rast HDP (%)	3,0	2,7	1,0	4,4	-0,9	N/A
Inflácia (%)	5,5	6	5,3	4,6	4,5	4,8

HDP (parita kúpnej sily, USD)	11 012	11 477	11 787	12 431	12 482	N/A
Nezamestnanosť (%)	3,5	3,3	2,7	2,4	2,4	2,2

Poznámka: v prípade nezamestnanosti sú údaje z oficiálnych zdrojov; neoficiálne odhady sú o dvojnásobok vyššie, zdroj: Economic Intelligence Unit, CIA World Factbook, ONE

	2013	2014	2015	2016	2017
Bilancia bežného účtu (mil. USD)	1 850	3 112	1 931	2 517	2 305
Obchodná bilancia (mil. USD)	-9 207	-7 952	-8 173	-7 744	-8 440
Vývoz tovarov a služieb (mil. USD)	5 566	5 149	3 572	2 535	2 630
Dovoz tovarov a služieb (mil. USD)	14 773	13 101	11 745	10 279	11 070
Devízové rezervy (mil. USD)	10 103	11 103	11 803	12 003	11 353
Verejný dlh (% HDP)	37,8	38,5	40,3	42,7	47,8
Vonkajší dlh (mil. USD)	29 128	29 913	30 327	29 886	30 059

Zdroj: Economic Intelligence Unit, CIA World Factbook

	2013	2014	2015	2016	2017
Príjmy (% HDP)	60,8	58,8	57,4	56,5	56,3
Výdavky (%HDP)	64,6	60,8	63,4	63,3	66,7
Deficit (% HDP)	-3,9	-2,0	-6,0	-6,8	-10,4
Verejný dlh (% HDP)	37,8	38,5	40,3	42,7	47,8

Zdroj: Economic Intelligence Unit, CIA World Factbook

Očakávaný vývoj v roku 2018

Kľúčové faktory:

- Rast svetovej ekonomiky, kde sa očakávajú lepšie výsledky ako za rok 2017
- Pravdepodobný vývoj cien exportných artiklov - **ropných derivátov, niklu a cukru**. V prípade **niklu** sa neočakáva významný nárast, v prípade cien **cukru** sa očakáva viac-menej rovnaký vývoj.
- **Ceny ropy** majú stabilný výhľad. V prípade farmaceutických výrobkov sa neočakávajú výkyvy. Aj napriek intenzívnym diverzifikačným snahám bude kubánske hospodárstvo závislé od situácie vo Venezuele.

Príjmy za vývoz služieb a tendencie v turistickom ruchu sa javia ako stabilizované, hoci Kuba bude musieť i naďalej čeliť opatreniam americkej administratívy a kompenzovať úbytok amerických **turistov** v iných krajinách (najmä EÚ, Kanada). V prípade vývozu služieb (hlavne

medicínskych) je opäť kľúčový ďalší vývoj vo Venezuele, kde smeruje najviac vysielaného personálu. U Venezuely sa pritom očakáva ďalší rok v červených číslach.

V domácom prostredí sa bude veľa odrážať od vývoja **reformy štátnych podnikov** (tvoria medzi 60 až 70 % HDP). Výsledky ani zďaleka nenapĺňajú očakávania. Najväčším problémom zostáva byrokracia, malá úroveň autonómie, nízka efektívnosť a produktivita ako aj nedostatok devíz.

V prípade neštátneho sektoru sa očakáva opätovné **uvoľnenie vydávania licencií** pre živnostníkov, no s novými pravidlami, ktoré budú prísnejšie ako doteraz.

Priame zahraničné investície vykazujú mierny rast a to aj napriek prílišnej byrokracii a pomalosti schvaľovacích procesov. Z hľadiska prognóz bude dôležité, či a ako Kuba podnikne zlúčenie oboch mien (**Kubánske konvertibilné peso – CUC a Kubánske národné peso – CUP**). Súčasná menová politika, nadhodnotený kurz oboch mien predstavujú neúmernú záťaž pre export, produktivitu a efektívnosť. Táto situáciu okrem iného vedie aj k zlému prerozdeleniu prostriedkov. Kubánske vedenie verejne priznáva, že v menovej unifikácii mešká. Paralelne však prebiehajú prípravy, ktoré budú musieť zohľadniť okrem iného aj sociálne vplyvy takéhoto kroku. Rovnako musí padnúť rozhodnutie, akým smerom sa bude menová politika uberať.

Všeobecne stanovený kurz oboch mien je **1 CUC ku 24 CUP**. Súčasne však existuje kurz **1:10** (v podnikoch špeciálnej rozvojovej zóny Mariel), **1:2** v podnikoch so zahraničnou kapitálovou účasťou, alebo **1:7** v prípade výkupu (najmä hotelového) poľnohospodárskych produktov od súkromníkov. Rozmanitosť kurzov narušuje účtovníctvo a vysiela rozpačité signály investorom. Odstránenie viacúrovňového výmenného kurzu je preto potrebné

Zodpovednosť za menovú politiku nesie **Kubánska centrálna banka (Banco Central de Cuba)**, ktorá zároveň vykonáva bankový dohľad. Spolu s **Ministerstvom hospodárstva a plánovania** riadi finančnú kontrolu kubánskych podnikov. Direktívy monetárnej politiky, ktoré boli schválené v r. 2011 upravujú ukazovatele likvidity, bankovej solventnosti, vkladovej povinnosti a diskontných sadzieb. Pokiaľ ide o finančnú politiku, Centrálna banka určuje úrokové sadzby pre účtovné vklady a stanovuje pravidlá úverovej politiky, ktoré majú za cieľ podporovať vývoz.

	2013	2014	2015	2016	2017
Konvertibilné peso (CUC) / USD	1	1	1	1	1
Národné peso (CUP) / USD	24	24	24	24	24

Aktívne obyvateľstvo – nezamestnanosť - V roku 2017 bolo na Kube ekonomicky aktívnych niečo viac ako 5 miliónov osôb, z nich takmer 1 900 000 žien a 3 120 000 mužov. Z nich je zamestnaných (podľa kubánskej štatistiky) takmer 4 800 000 ľudí. Úroveň nezamestnanosti v roku 2017 predstavovala 2,2% (oproti 2,4% z roku 2014). Neoficiálne štatistiky hovoria, že nezamestnanosť je o dve-tri % vyššia. Za poklesom stojí presun pracovnej sily do súkromného sektora.

Od roku 2005 narástli dôchodky a sociálne príspevky. Platy sú však stále veľmi nízke (v prepočte 25 – 30 USD mesačne). V roku 2017 bol **minimálny plat** stanovený na **740 CUP** (v prepočte 29,6 USD). Kubánske úrady zvyknú tvrdiť, že skutočné platy sú vyššie, nakoľko sa nezapočítavajú výdavky za zdravotníctvo, školstvo a kultúru, či iné subvencie, medzi ktoré patrí aj prídelová knižka (tzv. *libreta*). Rovnako sú mimoriadne nízke aj platby za elektrickú energiu, vodu a pevné linky (pre Kubáncov - nie pre zahraničné firmy na Kube).

b) Hlavné odvetvia hospodárstva

Kuba oficiálne deklaruje svoje zriadenie **ako socialistické, so zavedeným plánovaným hospodárstvom**, v ktorom dominuje **štátne vlastníctvo výrobných prostriedkov**. Riadenie hospodárstva je centralizované – s niekoľkými hierarchickými úrovňami. Na úrovni exekutívy sú

to rezortné ministerstvá, napr. **MINEM** (zodpovedá za energetiku a baníctvo) a nadrezortné ministerstvá – napr. **Ministerstvo hospodárstva a plánovania (MEP)**, ktoré zodpovedá za ekonomiku a plánovanie. Štátne podniky majú značne obmedzené rozhodovacie právomoci a kompetencie, hoci v posledných rokoch sa častejšie prízvukuje, že získajú vyššiu autonómiu pri rozhodovacích procesoch. Často sú združené v odvetvových holdingoch a – v závislosti na poslaní a cieľoch – majú aj regionálne pobočky.

Vláda, riadiace orgány Komunistickej strany určujú hospodársku politiku štátu, hoci v praxi všetky najvyššie orgány centrálné riadeného hospodárstva podpisujú rozhodnutia najvyššieho vedenia štátu. **Štát je hlavným vlastníkom výrobných prostriedkov a hlavným rozhodcom v nasledujúcich otázkach:** čo sa vyrába, za akú cenu, aké sú dane a aké faktory určujú spotrebu domácností.

Počas mnohých rokov bolo badať posilnenie postavenia Centrálnkej banky s atribútmi, ktoré nie sú spojené len s financiami ale aj s hospodárskou politikou krajiny. Od nástupu bývalého prezidenta Raúla Castra (v *prezidentskej funkcii v rokoch 2008 – 2018*) získalo Ministerstvo hospodárstva a plánovania úlohu hlavného zadávateľa ekonomickej činnosti krajiny. **Zároveň sa tento rezort stal hlavným rozhodcom v distribúcii devíz do rozličných sektorov kubánskeho hospodárstva.**

V prípade Kuby sú **štátne podniky závislé od rozhodnutí vyšších riadiacich orgánov**. Ide o hierarchickú a disciplinovanú štruktúru, kde je potrebné plniť stanovené normy a direktívy. V posledných rokoch sa síce objavili neštátne družstvá a rovnako aj samostatne zárobkovo činné osoby (*tzv. cuentapropistas*), ktoré pracujú na iných základoch, no majú množstvo prevádzkových obmedzení.

Platná ekonomická politika nemení súčasný model, ale hovorí o jeho postupnej a programovanej „**aktualizácii**“, pričom hlavnou snahou je vyriešiť existujúce spoločensko-ekonomické problémy. **Centrálné plánovanie je stále hlavným nástrojom ekonomického riadenia**, i keď vykazuje niektoré nové transformačné prvky a má na zreteli trhovú ekonomiku a súkromné riadenie. V súčasnosti oba mechanizmy spadajú do ročného plánu a sú predmetom administratívno-finančnej kontroly a prísnej regulácie. Štátny podnik je stále dominantou hospodárstva, pričom sa ratifikujú formy súkromného riadenia, ktoré existovali ešte pred reformami Raúla Castra.

Riadenie štátnych podnikov má byť v budúcnosti **decentralizované, samofinancovateľné a bez daňových úľav**. Počíta sa aj s tým, že ak bude mať štátny podnik, respektíve poľnohospodárske družstvo straty, môže ukončiť svoju činnosť, alebo sa presunie do družstevnej resp. súkromnej správy. Navyše s generovaným ziskom budú môcť štátne podniky vytvárať fondy pre nové investície, alebo navýšovať platy, pričom budú požívateľom väčšej flexibility pri tvorbe cien. Už dlhodobo sa očakáva otvorenie veľkoobchodných predajní (*zdá sa, že v tejto oblasti boli niektoré opatrenia prijaté už v roku 2016*), ktoré budú poskytovať služby aj súkromnému sektoru. Podniky, ktoré budú schopné na nové stimuly zodpovedať nárastom výroby čaká rekapitalizácia. Má ísť o súčasť nového podnikového zriadenia. Paralelne už vznikajú družstvá, ktoré nemajú poľnohospodársky charakter. Podľa posledných údajov z roku 2017 sa takmer pol milióna Kubáncov živí súkromným podnikaním.

Priemysel - V časoch RVHP bol hlavnou zložkou kubánskeho hospodárstva. Bol však značne subvencovaný, neefektívny a na medzinárodných trhoch nekonkurencieschopný. Preto ho v 90 rokoch zasiahla najväčšia kríza. Ako príklad stačí uviesť, že v roku 2015 bola priemyselná výroba na úrovni 62 percent roku 1989.

Ťažobný priemysel: Hlavným produktom je **nikel** (*tretina svetových známych rezerv a 8 výrobca sveta*) a **kobalt** (*druhá krajina sveta, pokiaľ ide o rezervy*). Nikel bol počas dlhých rokov hlavným vývozným artiklom, v poslednom období však túto dôležitosť stratil pre pokles svetových cien, ale aj pre zastaranosť výrobného procesu. V dnešnej dobe fungujú len dva podniky: “*Pedro Sotro*”, J/V s kanadskou spoločnosťou **Sherrit** a “*Ernesto Che Guevara*”, ktorý prechádza reformným procesom. Oba podniky sa nachádzajú v provincii Holguín na východe krajiny. Vývoz niklu dosiahol v roku 2015 hodnotu 558 miliónov USD, čo je oproti roku 2011 výrazný pokles (1,465 milióna USD). Okrem niklu sa v menšej miere ťaží striebro, zlato, zinok a chróm. Existujú zásoby mramoru, ktorý bol v minulosti exportovaný aj do bývalého

Československa (*kubánskym mramorom je obložený aj bratislavský Istropolis*). **Zahraničný investor v prípade záujmu hradí prieskum, ktorý je však vždy rizikový.**

Stavebníctvo: Ide o jeden zo sektorov, ktorý od 90 rokov zaznamenal najväčšiu rast. Práve táto oblasť pokrýva najväčšiu časť dovozu, nakoľko kubánska výroba stavebných prostriedkov je malá. V súčasnosti vláda podporuje výstavbu a opravu domov, ponúka mikropôžičky a v niektorých prípadoch existujú subvencie pre stavebný materiál. Výstavba a oprava domov zaznamenala oproti roku 2015 nárast o 50%. Silné investície sa prejavili aj v rozširovaní hotelovej siete. Cieľom je, aby v roku 2030 na Kube existovalo **173 tisíc** hotelových izieb. **30 tisíc** z nich má byť vybudovaných pomocou zahraničného kapitálu.

Informatika a elektronika: Kuba sa čiastočne snaží o domácu výrobu softwaru, najmä v oblasti zdravotníctva, farmácie a hotelových služieb.

Biotechnológie: Už niekoľko desaťročí sa na ostrove darí rozvoju biotechnológií. Špecializujú sa v rôznych oblastiach v rámci skupiny BIOCUBAFARMA. Vláda podporuje spoluprácu so zahraničím. Export tohto sektoru predstavuje dôležitú súčasť tvorby HDP. 38 medicínskych produktov je momentálne v predaji v celkovo 40 krajinách. Príjmy za farmaceutické výrobky dosiahli v roku 2015 takmer 600 miliónov USD.

Poľnohospodárstvo - Agrárna reforma a kolektivizácia zo 60. rokov nebola úspešná, nakoľko produkcia nevzrástla, naopak v mnohých prípadoch poklesla. Výsledkom bolo nízko produktívne poľnohospodárstvo, ktoré sa niekoľko dekád sústredilo výhradne len na cukrovú trstinu, ktorá až do roku 2002 pokrývala 50 percent úrodnej plochy. V zmienenom roku došlo k reštrukturalizácií, ktorej výsledkom bol pokles pestovania cukrovej trstiny. Poľnohospodárstvo predstavuje **3,5 percenta HDP** a zamestnáva **19 percent** ekonomicky aktívneho obyvateľstva. Nie je však schopné pokryť domáce potreby a pôda je využívaná len na úrovni 42,5%. Ďalších 15,3% plochy je predurčených k agrárnej výrobe, no nevyužíva sa. Zvyšok sa nevyužíva z rôznych iných dôvodov. Aj napriek snahám navýšiť agrárnu výrobu, je dovoz stále vysoký a predstavuje podstatné bremeno pre HDP. V roku 2008 sa odštartoval proces, odkedy môžu pôdu využívať aj súkromníci. Výsledky sú však stále skromné, najmä z dôvodu nedostatku surovín a výrobných prostriedkov.

Cukor: Výroba cukru bola tradične chrbtovou kosťou kubánskeho hospodárstva. Od 90. rokov je na ústupe. V roku 2002 ukončilo činnosť 71 cukrovarov zo 156. Posledné údaje z mája 2018 hovoria, že tohtoročná výroba cukru bude **o 40 % nižšia** ako uplynulý rok. Kuba tak bude nútená cukor dovážať. Podľa agentúrnych správ je za tým predovšetkým zlé počasie, ale aj fakt, že len **15 % plantáží** má vhodné zavlažovanie a drenáž. Kuba ročne spotrebuje medzi 600 až 700 tisíc tonami cukru. Ešte v roku 2016 sa výroba pohybovala na úrovni 1,1 – 1,3 milióna ton ročne.

Tabak: Ďalší dôležitý kubánsky artikel. Výroba cigár je v rukách štátu a predaj realizuje spoločnosť **Habanos** – spoločný podnik s britskou skupinou *Imperial Tobacco*. Kuba je hlavným exportérom cigár na svete, s predajom na úrovni 428 miliónov USD (r. 2015). Habanos je hlavný svetový distribútor kubánskych cigár na svete, a to aj napriek tomu, že nemá svoje oficiálne zastúpenie v USA.

Citrusy: Kuba je výrobcom a niekdajším vývozcom citrusových štiav. Pomaranč a grapefruit patria spolu s koncentrovanými šťavami k hlavným vývozným artiklom. Od roku 2004 však badať pokles. V roku 2015 štatistický úrad uvádzal produkciu 115 tisícov ton, čo je o 77% menej ako pred desiatimi rokmi. Roky 2016 a 2017 vyzerali nádejnejšie, hoci presne údaje zatiaľ nie sú známe.

Rybolov: Rybolov je dôležitou súčasťou exportu. Hlavným dovozcom je Španielsko, Japonsko, Francúzsko a Kanada.

Dobytok a ošípané: Ide o sektor, ktorý bol najviac zasiahnutý krízou v 90. rokoch. Na základe disciplinárnych a iných opatrení produkcia mierne vzrástla. Chov ošípaných eviduje podstatne silnejšiu rast ako chov dobytka. V prípade chovu hydiny kubánske úrady avizovali pokles – aj tu mal negatívny vplyv hurikán Irma.

Iné potraviny: Na Kube existuje výroba ďalších potravinárskych produktov. Zámerom tejto výroby je nahradiť dovoz. Práve v tejto oblasti badať najväčší prienik zahraničného kapitálu, najmä zo Španielska, Švajčiarska. Záujem majú i niektoré slovenské spoločnosti.

Služby -

Turistický ruch: v posledných rokoch prežívala dynamický rast. Ide o jeden z motorov kubánskeho hospodárstva. V roku 2016 Kuba evidovala celkovo 4 035 577 turistov, čo oproti predchádzajúcemu roku predstavuje takmer 15 percentný nárast. Cieľ na rok 2017 (4,7 milióna turistov) však naplnený nebol z viacerých dôvodov – sprísnenie reštrikcií americkej administratívy a následky hurikánu Irma. Príjmy sa však i tak odhadujú na úrovni takmer 3 mld USD. Turisti prichádzajú najmä z **Kanady** (37%), **Nemecka** (5%), **Spojeného kráľovstva** (4%) a **Francúzska** (4%). Ešte pred zavedením reštrikcií (r. 2016) predstavoval počet turistov z **USA** 27 %, toto číslo však bude podstatne menšie.

Počet **slovenských turistov** sa odhaduje na 5 až 8 tisíc ročne. Turistika ako sektor rastie od 90 rokov a jej nárast zmenil celú spoločnosť. Najčastejšou podobou zahraničného kapitálu je v tomto prípade spoločný podnik, alebo spravovanie hotelov – čo sa momentálne využíva najviac. Najsilnejší hráč v sektore je **Španielsko**, ktorého podniky na Kube spravujú **21 tisíc** izieb. Z nich 3 tisíc patrí do režimu spoločného podniku s kubánskym štátom a zvyšok je prevádzkovaný vo forme hotelovej správy. Španielske firmy spravujú celkovo 90 percent hotelových izieb v 5 hviezdikových hoteloch a 60 percent v 4 hviezdikových. Tento sektor podľa všetkého očakáva najväčší rast. Kubánske Ministerstvo turistiky sa snaží posilniť investície. Už nejaký čas preto avizuje nové investície do hotelov a infraštruktúry ako sú napríklad golfové ihriská a zábavné parky. Preto sa čiastočne zmenila legislatíva a v roku 2010 bol prijatý Dekrét, ktorý zvyšuje na 99 rokov prenájom pozemkov určených na turistické účely. V roku 2015 bola ohlásená silná investícia do zvýšenia hotelových kapacít, ktorá spočíva tak vo výstavbe hotelov ako aj v obnove starých turistických zariadení. Kuba má v tejto oblasti nepochybne silnú perspektívu rastu, ale je potrebná diverzifikácia formulácie **“slnko a pláž”** a posilnenie komplementárnych služieb a nielen hotelových izieb.

Zdravotníctvo: Vývoz lekárskeho a zdravotníckeho služieb, najmä do Venezuely, predstavuje príjmy, ktoré sa odhadujú na úrovni **8 miliárd USD ročne**. Presné čísla nie sú k dispozícii. Predpokladá sa, že takmer tretina lekárov pracuje v zahraničí, čo, samozrejme, spôsobuje problémy doma. Okrem Venezuely kubánski špecialisti pôsobia v Brazílii, Bolívií, Nikarague, Ekvádore, ale aj v Angole či Alžírsku. V Európe pôsobia napríklad v Portugalsku.

Telekomunikácie: Prevádzkuje ich štátny monopol **ETECSA**. Ten kontroluje tak pevné linky, mobilnú sieť, ako aj internet. Penetrácia internetu je v porovnaní s okolitým svetom na veľmi nízkej úrovni. Internetové spojenie v domácnostiach je podmienené platbou v konvertibilnom CUC a je na miestne pomery drahé aj pre dlhodobé žijúcich cudzincov. Internet je k dispozícii (za CUC) v hoteloch a niektorých zahraničných firmách. Novinkou od roku **2013** je pripojenie prostredníctvom verejného wifi spojenia (*parky, verejné priestranstvá*). V súčasnosti na Kube existuje už viac ako 700 verejných wifi-spotov. Predpokladá sa, že v budúcnosti budú otvorené ďalšie.

Doprava: Na Kube funguje **12 medzinárodných a 9 národných letísk**. Najdôležitejšie je **José Martí v Havane**, kde sa koncentruje najväčší počet pasažierov a tovaru. Druhým v poradí je **Varadero**. Infraštruktúra umožňuje letecké spojenie s najdôležitejšími mestami a turistickými destináciami. Kuba je letecky prepojená na krajiny severnej a južnej Ameriky, ďalej Európy a Ázie. V rokoch 2015 a 2016 vznikli nové letecké spojenia. Otvorili sa (*a neskôr aj vymizli*) nové linky s USA, Mexikom, Čínou, Panamou a niektorými štátmi EÚ. Niektoré spoločnosti však v hlásili pokles pasažierov. Priamo na Kube pôsobia 3 letecké spoločnosti – **Cubana de Aviación, Aerocaribbean a Aerogaviota**. Najväčšou je Cubana de Aviación. V medzinárodnom rankingu je nespoľahlivá - v máji 2018 havarovalo lietadlo tejto spoločnosti prenajaté od mexickej firmy **Global Air**. Ostatné dve spoločnosti majú charterový charakter, hoci disponujú aj sériou pravidelných liniek. Existuje aj spoločnosť, ktorá sa venuje exkluzívne leteckému kargu – **Aerovaradero**. Cestná doprava je na Kube najvyužívanejšia. Cestná sieť má celkovo **71 500 km**, z ktorých je **28 tisíc** vyasfaltovaných. Je pomerne rozsiahla, hoci potrebuje investície. Automobilový park je zastaraný. Najdôležitejšou dopravnou tepnou je diaľnica. Má spojiť západnú časť ostrova s východom, stále však nie je dokončená. Je slabo udržiavaná a označenie je nekvalitné. Autobusová doprava prešla silnými investíciami. Od roku 2007 sa obnovila autobusová sieť (*najmä nákupom čínskych autobusov zn. Yutong*). Cesta z Havany do východnej metropoly Santiago de Cuba trvá viac ako **12 hodín** (cca 800 km). V prípade vlakovej dopravy má Kuba k dispozícii **8367** km železničných tratí. Železničná

doprava je však v žalostnom stave a potrebuje investície. **Námorná doprava** trpí americkým embargom, v zmysle ktorého nemôže žiadne plavidlo 6 mesiacov zakotviť v americkom prístave, ak pred tým navštívilo kubánsky prístav. Najdôležitejším prístavom je **Mariel**, za ním **Santiago de Cuba**, **Cienfuegos** a **Matanzas**. Kontajnerová a tovarová doprava je centralizovaná v **Marieli** (45 km západne od Havany). Ašpiruje prijímať veľké plavidlá, ktoré prejdú panamským kanálom a chce sa stať regionálnym dopravným uzlom v Karibiku. V blízkosti prístavu je **Špeciálna rozvojová zóna Mariel (ZEDM)** so 400 km².

c) Členstvo v medzinárodných organizáciách a účasť v integračných procesoch

ACP, ALBA, AOSIS, CELAC, FAO, G-77, IAEA, ICAO, ICC (národné výbory), ICRM, IFAD, IFRC, IHO, ILO, IMO, IMSO, Interpol, IOC, IOM (pozorovateľ), IPU, ISO, ITSO, ITU, LAES, LAIA, NAM, OAŠ (vylúčený člen od roku 1962), OPANAL, OPCW, PCA, Petrocaribe, PIF (partner), OSN (zakladajúci člen), UNCTAD, UNESCO, UNIDO, Union Latina, UNWTO, UPU, WCO, WFTU, WHO, WIPO, WMO, WTOI

I. PODPORA OBCHODU A PODNIKANIA

---

a) Podnikateľská legislatíva

Kuba je krajinou so štátnym monopolom organizácie zahraničného obchodu na akýkoľvek medzinárodný obchod a pravidelnou podmienkou financovania na **360 dní (v poslednom čase dokonca aj 720 dní)**. U väčších, alebo strategických zákaziek je bežnou požiadavkou splatnosť 7, 10, 15 a viac rokov. Kubánske úrady navyše zvyčajne nevydajú dovozné povolenie na tovar, ktorého ekvivalent sa nachádza na miestnom trhu – či už z domácej produkcie, alebo prostredníctvom už povoleného dovozu. Pri záujme o export je v prvom rade nutný zápis do registra dodávateľov príslušného podniku zahraničného obchodu (každý takýto štátny podnik vedie svoj oddelený register). Zápis si vyžaduje celú radu dokumentov, pričom proces môže trvať niekoľko mesiacov - až rokov. Vždy je dôležitá schopnosť komunikácie v španielskom jazyku. Prvý kontakt, ktorý vedie ku stretnutiu o príslušného podniku zahraničného obchodu by sa mal začať na Kubánskej obchodnej komore.

V januári 2013 nadobudol na Kube účinnosť **nový daňový zákon č. 113 z r. 2012**. Spolu s rozpočtom a vykonávacími predpismi kubánskeho rezortu financií a cien predstavuje základný rámec fiškálnej politiky krajiny. Zákon nahrádza predchádzajúci predpis č. 73 z roku 1994 a ďalších viac než 200 ad hoc predpisov. Obsahuje celkovo **19 daní (impuestos)**, **3 dávok (contribuciones)** a **3 poplatky (tasas)**. Medzi špecifiká kubánskeho daňového systému patrí **neexistencia DPH**.

Cieľom novej úpravy bolo priniesť predovšetkým zvýšenie efektivity výberu daní a tým aj výnosu z nich, nakoľko kubánsky rozpočet naráža na chronický schodok a na sociálnu politiku, ktorá tvorí celkovo približne 50 % výdavkov. Súčasne bol vytvorený nový daňový rámec pre súkromný sektor. Dane sa vedú v CUP, zákon teda počítá s budúcim zjednotením meny namiesto súčasnej existencie dvoch mien.

Podľa novej legislatívy nie sú **remitendy (peniaze zasielané od kubánskej komunity v zahraničí)** zdaňované ako príjmy. Pri finančných prevodoch prostredníctvom bankových inštitúcií, resp. prostredníctvom spoločností ako Western Union však podliehajú značným poplatkom.

Daňový zákon vytvára **tzv. prioritné režimy** pre niektoré sektory hospodárstva, napríklad poľnohospodárstvo je zvýhodnené oproti iným až **o 50 % daňovej záťaže**. Farmári podnikajúci na prenajatej pôde sú od daní čiastočne oslobodení na dva roky.

Podniky so zahraničným kapitálom (ale napríklad ani diplomatické misie) nemôžu najímať zamestnancov voľne, ale prostredníctvom štátnych zamestnaneckých agentúr. Kubánsky štát má úplne pod kontrolou rozhodovanie o tom, ktorých zamestnancov podniky

zamestnajú a s akými platmi. V prípade, že si žiadateľ želá určitého pracovníka, ktorého mu štátna zamestnanecká agentúra neponúkla, predloží tejto inštitúciou vlastnú žiadosť a tá rozhodne, o jeho prijatí alebo neprijatí. **Výplata zamestnanca** rovnako prebieha prostredníctvom agentúry, ktorá si za sprostredkovanie siahne províziu väčšinu platu – spoločnosť zamestnanca vypláca **v konvertibilných pesos** (CUC) a štátna agentúra vypláca rovnakú čiastku **v národnej mene** (CUP), celkovo teda v pomere 1 CUC ku 24 CUP.

Nový investičný zákon, ktorý nadobudol účinnosť v júni **2014 pripúšťa možnosť zamestnania vlastnej pracovnej sily** na základe autorizovanej výnimky. Cudzinci, ktorí krátkodobo žijú na Kube, musia disponovať pracovným povolením, v niektorých prípadoch aj súhlasom príslušnej zamestnaneckej agentúry. **Kubánsky občan nemôže byť postavený do čela pobočky zahraničnej firmy.**

- odkazy na internetové stránky, ktoré informujú o danej problematike

Obchodná komora – www.camaracuba.cu
Investičná legislatíva (šp, aj, fr) - www.camaracuba.cu/index.php/es/negocios/inversion-extranjera-en-cuba
Sprievodca pre investora: www.granma.cu/file/sp/cartera-de-oportunidades-de-inversion-extranjera-23/datos/documentos/Cuba_guia-del-inversionistaESP.pdf
Úrad špeciálnej rozvojovej zóny Mariel: www.zedmariel.com
Zákon č. 118 o zahraničných investíciách (angl. jazyk): http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1-negocios?download=341:ley-no-118-de-la-inversion-extranjera-ingles
Zoznam podnikov zahraničného obchodu je možné nájsť na internetovej adrese Veľvyslanectva SR v Havane: http://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+Kub%C3%A1nske+podniky+zahrani%C4%8Dn%C3%A9ho+obchodu
Colnica – www.aduana.co.cu
Štatistický úrad - www.one.cu
Ministerstvo zahraničných vecí: www.minrex.gob.cu
Veľvyslanectvo Kubánskej republiky v SR: www.cubadiplomatica.cu/eslovaquia/ES/Inicio.aspx
Aktovka možností na roky 2017-2018: http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1-negocios?download=536:cartera-de-oportunidades-de-inversion-extranjera-2017-2018
Všetky praktické informácie o teritóriu Zastupiteľský úrad SR v Havane zverejnil na svojej adrese. Môžete si ich nájsť na nasledovnej adrese: http://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+Praktick%C3%A9+inform%C3%A1cie

b) Programy podpory zahraničného obchodu, technickej a finančnej pomoci, projekty regionálnej spolupráce

- Inštitúcie, ktoré realizujú podporu:

Ako sme už uviedli, kľúčovou inštitúciou pri zahraničných investíciách je Obchodná komora. Investičná legislatíva (šp, aj, fr):

<http://www.camaracuba.cu/index.php/es/negocios/inversion-extranjera-en-cuba>

Všetky schvaľovacie projekty sa realizujú prostredníctvom Ministerstva zahraničného obchodu a investícií (MINCEX)

<http://www.minrex.gob.cu/es/mincex>

(pozn. zatiaľ nemá vlastný web, len prelinkovanie cez MZV Kuby)

c) Verejné obstarávanie

Na Kube **neexistuje zákon o verejnom obstarávaní**. Objednávky sú priamo zadávané vybraným firmám – neverejne a na základe politického rozhodnutia. Ako sme uviedli vyššie, Kuba každoročne zverejňuje **tzv. Aktovku príležitostí** (šp. *Cartera de Oportunidades*), kde sú presne špecifikované prioritné oblasti záujmu. Tradične sa zverejňuje počas medzinárodného veľtrhu FIHAV (prelom októbra – novembra). Následne je k dispozícii na webe:

<http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1-negocios?download=536:cartera-de-oportunidades-de-inversion-extranjera-2017-2018>

Na Kube neexistuje koncept privatizácie. Všetky výrobné prostriedky sú štátne a zahraničný investor má len dočasnú koncesiu.

d) Zmluvná základňa

Z podnikateľskej legislatívy uvádzame najmä [Dohodu o spolupráci medzi SOPK a Obchodnou komorou Kuby](#) (2012) a [Memorandum o porozumení medzi Obchodnou komorou Kuby a SARIO](#) (2017). Medzi ďalšie dokumenty patrí [Memorandum o porozumení medzi MH SR a MINCEX-om](#) (2012), ďalej [Dohoda o spolupráci v oblasti normalizácie a metrologie medzi ÚNMS SR a Normalizačným úradom KR](#) (2012) a Memorandum o porozumení medzi MF SR a Ministerstvom financií a cien KR (2014). Práve počas slovenského predsedníctva v Rade EÚ bola v decembri 2016 v Bruseli podpísaná [Dohoda o politickom dialógu a spolupráci \(PDCA\) medzi EÚ a Kubou](#).

Medzi Slovenskom a Kubou momentálne prebieha celková revízia zmluvnej základne.

III. INVESTÍCIE, ENERGETIKA, VEDA A VÝSKUM

---

a) Priame zahraničné investície

Kubánska vláda **nezverejňuje identitu zahraničných investorov**. Týmto spôsobom sa snaží vyvarovať prípadných krokov zo strany USA, kde sa uplatňuje finančné a obchodné embargo voči prípadnému investičnému záujemcovi. Je však známe, že viac ako 50 percent investičných projektov má svoj pôvod v EÚ, pričom najväčším investorom je suverénne **Španielsko**, ktoré je prítomné vo viacerých sektoroch, počnúc priemyslom, turistickým ruchom, finančnými službami, vodárenským priemyslom, stavebníctvom atď. Druhým najvýznamnejším investorom je **Kanada**, ktorej aktivity sa sústreďujú na oblasť energetiky a ťažobného priemyslu. Ďalší väčší investori sú z **Číny, Brazílie a Venezuely**. V prípade Venezuely ide najmä o spracovanie ropy, výrobu softwaru, geologický prieskum, výrobu poľnohospodárskych potrieb, rozvoj námornej flotily, recyklácia odpadu a pod. Nie všetky investičné zámery však boli v tomto prípade zrealizované. Dohody s Brazíliou sa týkajú najmä výroby tabaku a niektorých cukrovarníckych projektov. Ostatné krajiny: **Francúzsko** (výroba a vývoz rumu, turistický ruch, stavebníctvo a infraštruktúra), **Švajčiarsko** (potravinárstvo), **Izrael** (nehnuteľnosti). Izraelskí podnikatelia sú na Kube prítomní aj napriek neexistencii diplomatických vzťahov, to isté platí v prípade **juhokórejských firiem**, ktoré sa na Kube angažujú ďaleko viac ako ideologicky bližšia Severná Kórea.

V prípade slovenského kapitálu prebiehajú rokovania o vytvorení 5 spoločných podnikov. V 4 prípadoch ide o energetiku, v jednom prípade o potravinársky sektor.

Zahraničné investície sú už v súčasnosti obsiahnuté vo viac ako **34 hospodárskych odvetviach**. Medzi najdôležitejšie patrí infraštruktúra cestovného ruchu, vyhľadávanie a ťažba surovín, stavebníctvo, doprava a spoje.

Za pozornosť stojí, že to **PZI medzi EÚ a Kubou za roky 2015 – 2016** sú pod rozlišovacou schopnosťou Eurostatu, ktorý uvádza údaje v EUR. Súhrn minulých PZI (FDI stocs) predstavoval v o rokoch 2015-2016 **0,7 mld EUR**.

Zahraničné investície na Kube sa riadia zákonom **č. 118/2014** o zahraničných investíciách. Ten upravuje investície do sektorov mimo štátnej bezpečnosti, národnej obrany,

vzdelávania a zdravotníctva. Investície môžu mať formu akciových spoločností podľa kubánskeho práva so **100 percentným zahraničným kapitálom** (veľmi výnimočné), ďalej formu **spoločného podniku** (akciovej spoločnosti s rozdelením kapitálu, väčšinou 51 percent domáceho a 49 percent zahraničného) alebo formu **obchodného združenia** (nevytvára sa právnická osoba, každý zo spoločníkov si zachová vlastnú). Vo všetkých prípadoch je kubánskym spoločníkom štát prostredníctvom niektorého zo svojich podnikov, len vo výnimočných prípadoch aj poľnohospodárske či nepoľnohospodárske družstvo. Povolenie sa získava vždy na obmedzenú dobu, pričom po jej uplynutí sa môže predĺžiť, alebo sa vyhlási likvidácia.

Zákon č. 118 o zahraničných investíciách (angl. jazyk):

<http://www.camaracuba.cu/index.php/es/descargas/category/1-negocios?download=341:ley-no-118-de-la-inversion-extranjera-ingles>

Za zmienku stojí zóna voľného obchodu **Mariel** (ZEDM). Pôvodne na Kube v zmysle zákona č. 165 z r. 1996 existovali tri zóny voľného obchodu (*Berroa, Wajay a Mariel*). V roku 2000 v nich pracovalo celkovo 243 zahraničných subjektov. V roku 2002 Fidel Castro všetky zóny zrušil. Až koncom septembra 2013 v kubánskej zbierke zákonov s účinnosťou od 1. novembra 2013 vyšla očakávaná zmienka č. 26, ktorá obsahovala operatívne predpisy pre sprevádzkovanie tzv. Špeciálnej rozvojovej zóny **Mariel** (www.zedmariel.com) - spoločného podniku s brazílskou stavebnou firmou **Odebrecht** v hodnote 900 miliónov USD. Išlo konkrétne o zákon č. 313 o „špeciálnej rozvojovej zóne Mariel“, nariadenie vlády č. 316, rozhodnutie Centrálnej banky Kuby č. 82/2013, rozhodnutie Colného riaditeľstva č. 278 a ďalších vyhlášok. Ku zóne patrí kontajnerový prístavný terminál. Realizácia konkrétnych projektov je však stále pomalá, najmä z dôvodu byrokracie.

b) Energetická politika krajiny

Energetika: Hlavným zdrojom primárnej energie je **ropa a plyn**. Existuje domáca produkcia ropy a plynu, ktorá pokrýva celkovo takmer 50 % domácej spotreby. Ropa nižšej kvality sa nutne mieša s ľahšou, zväčša importovanou ropou a využíva sa vo veľkej miere na výrobu elektrickej energie v tepelných elektrárňach. Spracovanie sa vykonáva v rafinérii Cienfuegos. Ide o podnik, ktorý je výsledkom úzkej spolupráce s venezuelským koncernom PDVSA. Je schopný denne spracovať 65-tisíc barelov. Výsledný produkt ide na export alebo domácu spotrebu. Od roku 2016 spracovanie ropy klesá, najmä z dôvodu drastického poklesu dodávok ropy z Venezuely. Pred tým Kuba denne dovážala takmer 105 tisíc barelov venezuelskej ropy a to za preferenčných podmienok. V rokoch 2012 a 2013 sa uskutočnil ropný prieskum v mexickom zálive. Viedli ho španielsky koncern REPSOL, Petronas (*Malajzia*), PDVSA (*Venezuela*) a naposledy Zarubezhneft (*Ruská federácia*). Výsledky sú zatiaľ negatívne. V roku 2016 austrálska spoločnosť MEO avizovala úspešný nález v oblasti Bloque 9 (*severná časť provincií Matanzas a Villa Clara*), kubánske úrady však neskôr túto informáciu spresnili s tým, že ide o nálezisko, ktoré si vyžaduje ešte ďalšie štúdium. Drvivá časť elektrickej energie sa vyrába v tepelných elektrárňach. V roku 2006 krajina podstúpila reformu, ktorá vyústila do skvalitnenia siete a znížila počty celoplošných výpadkov. Projekty pre využívanie alternatívnych energetických zdrojov sú v počiatkoch. Existujú snahy o výrobu energie z cukrovej trstiny, inváznej dreveniny marabú, vodných zdrojov a solárnej energie. V týchto projektoch sa snažia angažovať aj slovenské subjekty.

c) Veda, výskum a vývoj, inovácie

Už niekoľko desaťročí sa na ostrove darí rozvoju biotechnológií. Špecializujú sa v rôznych oblastiach v rámci skupiny **BIOCUBAFARMA**. Vláda podporuje spoluprácu so zahraničím. Export tohto sektoru predstavuje dôležitú súčasť tvorby HDP. 38 medicínskych produktov je momentálne v predaji v celkovo 40 krajinách. Príjmy za farmaceutické výrobky dosiahli v roku 2015 takmer 600 miliónov USD. V tejto oblasti je veľmi aktívna aj výmena so Slovenskom, kde

sa už od minulého roku v troch regionálnych centrách – a pomerne úspešne - aplikuje liek proti tzv. diabetickej nohe – **Heberprot P**.

Mimo farmaceutického priemyslu sú inovácie na Kube stále zanedbateľné.

IV. ZAHRANIČNÝ OBCHOD KRAJINY

---

a) Dovozný a vývozný režim, obchodná prax

Priemerná colná ochrana voči členom WTO je na úrovni 10 percent, hoci niektoré produkty dosahujú úroveň až 35 %. Pre viaceré krajiny (*Venezuela, Brazília, atď.*) a pre niektorých importérov platia výrazné redukcie a dokonca aj výnimky. Vo všeobecnosti colné poplatky veľmi málo ovplyvňujú štátny dovoz. Najdôležitejšia forma regulácie totiž spočíva v dovozných licenciách. V zmysle kubánskej dovoznej legislatívy dovoz prislúcha veľkým kubánskym štátnym podnikom, ktoré dovážajú pre vlastnú potrebu alebo pre cieľové podniky, určujú a prerozdeľujú importovaný tovar medzi ďalšie transformačné podniky či služby (*hotely, reštaurácie*). V 90. rokoch prebehol decentralizačný proces, pri ktorom 500 kubánskych podnikov získalo licenciu na dovoz. Odvtedy sa však počet licencií zredukoval a oficiálni importéri si posilnili svoje postavenie. **K dnešnému dátumu má približne 130 podnikov stále licenciu dovážať a tieto firmy centralizujú všetky nákupy krajiny.** V súčasnosti prebieha proces reorganizácie, ktorý smeruje ešte k väčšej centralizácii dovozu.

Táto forma realizácie nákupných operácií v zahraničí udeľuje štátnym dovozcom a napokon i samotnej vláde **široký priestor pre diskretnosť**, ktorý umožňuje využívanie politických alebo iných kritérií pri výbere dodávateľa. Vzhľadom k tomu, že domáca distribúcia, veľkoobchodná a maloobchodná je výhradnou záležitosťou kubánskych štátnych podnikov, zahraničné firemné zastúpenia na Kube (*tzv. sucursales*), slúžia len na podpornú činnosť materskej spoločnosti, pričom nemôžu priamo importovať alebo distribuovať.

Tovar dovážaný na predaj do verejného reťazca (*maloobchodu v mene CUC*) má komerčné marže, ktoré môžu dosiahnuť až 300%, čo výrazne prispieva k vysokej cene spotrebného tovaru predávaného pre obyvateľstvo.

Finančné predpisy tiež regulujú zahraničný obchod na Kube a to v nadväznosti na problémy spôsobené menovou krízou z roku 2009, keď boli v krajine zablokované zostatky na bežných účtoch zahraničných firiem. Podobné trendy sa opätovne objavili koncom roku 2016 a začiatkom roku 2017. Kubánske úrady následne spustili distribučný mechanizmus pre devízy prostredníctvom tzv. Výboru, ktorý tvorí Centrálna banka a Ministerstvo hospodárstva a plánovania. Ten podľa disponibility prideluje ministerstvám a sektorovým organizáciám devízy. Ľudovo sa táto disponibilita nazýva volá **CL alebo Capacidad de Liquidez** (*hotovostná schopnosť*). Základným kritériom pridelovania je pritom stupeň naliehavosti. Platby za dovážaný tovar sú preto premenlivé a treba mať na zreteli značnú dávku opatrnosti.

Colné záležitosti: Kompletný **platný colný sadzobník** z r. 2008 je v tejto veľmi podrobnej problematike k dispozícii v španielskom jazyku na stránkach Colného úradu. (www.aduana.gob.cu)

Podľa ustanovenia zákona č. 124 z 15 decembra 1990 bola vyhlásená colná sadzba založená na nomenklatúre harmonického systému určovania a kodifikácie tovaru. Všetky výpočty colných poplatkov sa vedú **ad valorem**, ku hodnote tovaru v súlade s príslušnou dohodou **Svetovej obchodnej organizácie** (WTO). Tovar, ktorý je dovezený do krajiny, musí byť colne deklarovaný a prejsť colnou kontrolou.

Colná sadzba má dve triedy:

Všeobecná sadzba – s maximálnym použiteľným clom pre nečlenov WTO a pre ďalšie krajiny, ktoré nemajú podpísané bilaterálne obchodné dohody s Kubou.

Doložka najvyšších výhod – štatút „*Najviac zvýhodnená krajina*“, použiteľný u tých krajín, ktoré poskytujú Kube rovnaké práve, t.j. členské štáty WTO a tie krajiny, ktoré majú s Kubou podpísané obchodné bilaterálne dohody.

Kuba ďalej počíta s preferenčným režimom vďaka členstvu v Globálnom systéme obchodných preferencií (**SGPC**) a dorokovaním Dohôd parciálneho dosahu, podpísaných s členmi Latinskoamerického integračného spoločenstva (**ALADI**). Pre využitie preferenčných sadzieb, podľa predpisov oboch systémov, je treba preukázať pôvod tovaru.

Pre neobchodný dovoz platí na Kube colná daň podľa Ustanovení zákona č. 22 z 16 apríla 1979. Zákon č. 162, nazvaný „Colný“ reguluje dovoz a vývoz tovaru, tranzit cestujúcich, colné konanie, kontrolu dopravných prostriedkov, tovaru a všetkého čo s tým súvisí. Zároveň ustanovuje opatrenia proti prekračovaniu a nerešpektovaniu týchto nariadení.

Na Kube sa uplatňuje politika nahradzovania dovozu. Ministerstvo zahraničného obchodu a investícií vytvorilo oddelenie pre ohodnocovanie importu, ktoré hodnotí žiadosti o dovoz. Nové žiadosti miestneho importéra o povolenie dovozu (*tak v prípade dlhodobého dovozu, ako aj pre príležitostný dovoz*) musia byť doložené zdôvodnením, prečo nemôže byť využitý domáci produkt v prípade, že existuje. V prípade, že importér nie je oboznámený s tým, že existuje rovnaký domáci produkt, alebo sa s ním vopred nezoznámil, k ohodnoteniu žiadosti pristúpi samotné oddelenie ministerstva. Povolenie na dovoz bude poskytnuté najmä v prípade, že neexistuje možnosť využitia domáceho výrobku.

b) Základná štatistika zahraničného obchodu

Export: 2,885 mld USD (2017 odhad)	2,535 mld USD (2016 odhad)
Import: 10,84 mld USD (2017 odhad)	10,28 mld USD (2016 odhad)

c) Tovarová štruktúra zahraničného obchodu v členení vývoz/dovoz

Kubánske hospodárstvo je **závislé od zahraničného obchodu** a aj napriek americkému obchodnému a finančnému embargu ako aj napriek tomu, že nejde o trhovú ekonomiku. Exportovateľná ponuka tovarov je limitovaná na tradičné produkty (*nikel, tabak, rum, ryby, morské plody, atď.*), chemické výrobky, lieky a v posledných rokoch aj ropné deriváty produkované z importovanej venezuelskej ropy. Nad týmto sektorom však visí otáznik vzhľadom na pokles dodávok ropy od juhoamerického partnera. Potreba dovozu surovín, ropy a zariadení, či potravín značne podmieňuje rozvoj hospodárstva. **Náklonnosť importovať je vysoká a akékoľvek zlepšenie rastu a finančnej situácie sa takmer okamžite prejaví na zvýšení dovozu.** Kubánska vláda si je vedomá tejto závislosti, preto medzi jej základné priority patrí zníženie dovozu, najmä potravín a zvýšenie domácej výroby.

Pokiaľ ide o služby – tie predstavujú hlavnú zložku kubánskeho exportu. Medzi takéto exportné zložky treba uviesť vývoz zdravotných služieb (*najmä do Venezuely*). Na druhom mieste je turistika, ktorú v posledných dvoch rokoch sprevádza najväčšia dynamika rastu.

Kuba dováža prakticky všetko, od **potravín** (80 % kubánskych potravín je z dovozu) až po spotrebný a priemyselný tovar.

Exportné komodity: ropné deriváty, nikel, farmaceutické výrobky, cukor, tabak, ryby, citrusy, káva Zdroj: ONE

Importné komodity: ropa, priemyselný a spotrebný tovar, potravinové výrobky, potravinové suroviny, chemikálie Zdroj: ONE
--

d) Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu vývoz/dovoz

Hlavní exportní partneri: Rusko (22,9 %), Venezuela (15,4%), Španielsko (10,3%) (r. 2016)
--

Hlavní importní partneri: Čína (29,2%), Španielsko (14%), Taliansko (5,1%), Brazília (4,7%), Rusko (4,3%), Kanada (4,1%), USA (4,0%)

Teritoriálna štruktúra zahraničného obchodu je úzko spätá s aktuálnym dianím v regióne a vo svete. Kuba je tradične jazykovo i kultúrne spätá so **španielsky** hovoriacim svetom. Magnetom je ideologicky blízka **Čína, Vietnam** a v poslednej dobe badať aj silnú politickú vôľu obchodovať s Ruskom. **Ekonomické vzťahy s EÚ** ako celkom sú však najväčšie a to hneď v dvoch oblastiach – zahraničné investície, zahraničný obchod. V počte turistov je na druhom mieste (hneď po Kanade).

Teritoriálna štruktúra (postavenie k EÚ)

	2013	2014	2015	2016	2017 (január- február)
Export z EÚ (mil EUR)	1 833	1 631	2 173	2 045	2 093
Import do EÚ (mil EUR)	843	466	546	418	470
Obchodná bilancia (mil. EUR)	-990	-1 165	-1 627	-1 627	-1 623

Zdroj: Delegácia EÚ v Havane, EUROSTAT

e) Vývoj zahraničného obchodu so SR za posledných päť rokov (vývoz/dovoz)

Prehľad vzájomnej obchodnej výmeny medzi Slovenskou republikou a Kubánskou republikou za obdobie rokov 2013 – 2017 a I. – II. 2018

v tis. EUR	2013	2014	2015	2016	2017	2018/I.-II.
vývoz	2 287,0	6 501,0	10 111,0	8 505,0	25 513,5	2 196,0
dovoz	2 105,0	1 332,0	1 207,0	1 333,0	5 928,6	197,8
obrat	4 392,0	7 833,0	11 318,0	9 838,0	31 442,1	2 393,8
bilancia	+ 182,0	+ 5 169,0	+ 8 904,0	+ 7 172,0	+ 19 584,9	+ 1 998,2

Zdroj: ŠÚ SR

Medzi hlavné slovenské vývozné komodity patria priemyselný tovar (najmä energetické zariadenia), a chemikálie, prostredníctvom európskych firiem sa na Kubu dováža aj slovenský chmeľ, Kuba na Slovensko vyváža rum, tabak, poľnohospodárske plodiny a v poslednom období aj farmaceutické výrobky.

V. MARKETINGOVÁ STRATÉGIA

a) Obchodné zvyklosti v teritóriu

Pri **obchodných rokovaniach** s kubánskymi partnermi je dôležité mať na zreteli, že ide o socialistickú a centrálnu plánovanú ekonomiku, kde majú na zahraničný obchod monopol tzv. podniky zahraničného obchodu. Pri obchodných rokovaniach sú Kubánci často viazaní predpismi, na aké obchodné podmienky môže pristúpiť. To znamená, že nemusia mať kompetencie rozhodnúť o všetkých podrobnostiach zmluvy. Občas sa ale stáva, že sa na túto okolnosť kubánska strana odvoláva zámerne, aby protistranu prinútila k ústupkom. Pri rokovaniach o platobných podmienkach kontraktu je dobré požadovať kvalitné zaistenie platby.

Úradným jazykom je španielčina a jej znalosť je pre úspešné pôsobenie nevyhnutná, rovnako ako aj osobný kontakt. Občas sa môže vyskytnúť aj anglický jazyk, taliančina a sporadicky aj ruský jazyk. Kubánska strana má tendenciu uzatvárať kontrakty s kubánskym právom ako **rozhodným právom**. Riešenie sporov medzi vlastníkmi spoločného podniku je ustanovené v kap. XVII zákona č. 118/2014 o zahraničných investíciách.

V kubánskom veľkoobchode ani pre dodávateľov neexistuje žiadne ustanovenie, ktoré sa vzťahuje na **výšku marže**. V maloobchode sa zdraženie tovaru pohybuje na úrovni od **200 do 300 %**. Vyšší rast ceny uplatňujú všetky väčšie spoločnosti ako napríklad CIMEX, ktoré si takto riešia vlastné problémy – skladné v prístave, zlú distribúciu a pod. Zároveň ide o podniky, ktoré z minulosti čelia viacerým nesplateným dlhom.

Pri normálnom kontrakte na priemyselný tovar, alebo potraviny kubánska strana predpokladá odklad platby na **365 alebo 720 dní**, pričom kubánske podniky často neponúkajú žiadnu záruku. Dôvodom je značná preúverovanosť podnikov. Banky poskytujú záruky predovšetkým na strategické tovary (*ropa, niektoré potraviny, energetiky*). Platobná morálka je všeobecne zlá, záleží však aj na tom, o aký kubánsky podnik ide. Politikou vlády je podpisovať len také zmluvy, u ktorých si je istá, že na ich splatenie bude mať devízy.

b) Vyhodnotenie odbytových možností SR

Poľnohospodársky a potravinársky priemysel

Kuba dováža 80% potravín, čo so stúpajúcimi cenami na svetových trhoch vyvoláva čoraz väčší tlak na centrálnu plánovanie. V roku 2008 sa zaviedlo súkromné podnikanie, ktoré však neefektívnu poľnohospodársku výrobu nenaštartovalo. Kuba preto nutne potrebuje modernizáciu výrobných procesov. Proces je ale zdĺhavý a naráža na dlhodobé problémy s likviditou. V agrárnej výrobe a doprave sa používajú dosluhujúce výrobky z krajín bývalého RVHP, vrátane zariadení, ktorých pôvod je v bývalom Československu. Ich modernizácia je preto vhodná exportná príležitosť.

Energetický priemysel

Až 96 % elektrickej energie sa vyrába z fosílnych palív, predovšetkým ropného mazutu a zemného plynu – najmä v elektrárňach sovietskeho alebo československého pôvodu. Kuba má dlhodobé problémy s výpadkami elektrickej energie a modernizácia elektrární je nevyhnutná. Perspektívna je aj zastaraná a stratová energetická sieť. Potreba modernizácie predstavuje ďalšiu významnú príležitosť.

Zaujímavou je príležitosť rozvoja obnoviteľných energetických zdrojov. Kubánska vláda plánuje generovať do roku 2030 až 24% elektrickej energie z obnoviteľných zdrojov.

Stavebný priemysel

Potreba modernizácie je na Kube rozsiahla vo všetkých sektoroch. Najväčší priestor na realizáciu je najmä v oblasti infraštruktúry a turistického ruchu.

Veľtrhy:

Výstava kníh (<i>Feria del Libro</i>)- február
Festival cigár (<i>Festival del Habano</i>) - február
Poľnohospodárska výstava (<i>FIAGROP - Feria Agropecuaria</i>) – marec
Výstava stavebníctva (<i>Feria de la Construcción</i>) – apríl (každé dva roky)
Výstava cestovného ruchu (<i>Feria – Convención del Turismo</i>) - máj
Medzinárodná výstava Havany (<i>Feria Internacional de La Habana - FIHAV</i>) – koniec októbra – november. Najdôležitejšia výstava v krajine
Veľtrh baliarenskej techniky a grafiky – PACGRAF, február (každé dva roky)
IT veľtrh (<i>Feria de Informática</i>), február (každé dva roky)
Vodohospodársky veľtrh – <i>Cubagua</i> , marec (každé dva roky)
Stavebnícky veľtrh – <i>FECONS</i> , apríl (každé dva roky)
Zdravotnícky veľtrh - <i>Salud para todos</i> , apríl (každé dva roky)
Hotelový a gastronomický veľtrh - <i>Hostelcuba</i> . apríl (každé dva roky)
Turistický veľtrh - <i>FIT</i> – máj
Veľtrh obnoviteľných energetických zdrojov, máj-jún (každé dva roky) máj-jún
Potravinársky veľtrh – (každé dva roky) júl
Veľtrh zabezpečovacej techniky – <i>SECURTEC</i> (každé dva roky) september

c) Marketingová stratégia pri vývoze do teritória

Dovoz a distribúcia (veľkoobchod a maloobchod) je na Kube obmedzený pre štátne podniky. Žiadny zahraničný podnik nie je autorizovaný na to, aby sa podieľal na distribúcií (s výnimkou španielskeho spoločného podniku LHC Iberostar a AT Gaviota – vznikol v januári 2017, no zameriava sa výlučne na hotelový sektor.) Ani nové formy podnikovej organizácie (družstvá a živnostníci) nemôžu vykonávať distribučné práce. Menšou výnimkou sú v obmedzenej miere poľnohospodárske družstvá, ktoré začínajú distribuovať svoju výrobu.

Pre zriadenie kancelárie je okrem iného nutné doložiť minimálny ročný obrat s kubánskymi štátnymi podnikmi vo výške minimálne 500 tisíc USD ročne počas posledných 3 rokov. Ďalej je nutné uviesť dôvod žiadosti (*zriadenie kancelárie musí Kuba označiť ako prínosné*), všeobecné informácie o aktivitách spoločnosti, zakladajúcu listinu, stanovy, výpis z obchodného registra, poverenie a splnomocnenie pre reprezentanta a jeho životopis, bankový výpis niektorej z bánk miestneho bankového systému, nezávislý audit poslednej účtovnej uzávierky. Licencia sa zvyčajne vydáva na obdobie 5 rokov s možnosťou predĺženia. Nehnutelnosť je možné prenajať len od kubánskeho štátu, nákup a prenájom súkromnej nehnuteľnosti možný nie je. Pracovné sily je možné zamestnať len prostredníctvom kubánskej štátnej agentúry.

Pokiaľ ide o **spoločné podniky**, základný právny rámec zahraničných investícií je obsiahnutý v zákone č. 118/2014 o zahraničných investíciách, ktorý rozlišuje tri podoby. **A.) zmiešaný podnik, B.) zmluva o medzinárodnom ekonomickom združení, C.) podnik s výlučne zahraničným kapitálom.** Nová úprava umožňuje (oproti doterajšiemu pomeru 49:51 v prospech Kuby) podnik so 100% zahraničnou účasťou (avšak za cenu straty daňových výhod). Novinkou je možnosť účasti aj kubánskych poľnohospodárskych a nepoľnohospodárskych družstiev. V prípade najímania pracovnej sily platia pravidlá, ktoré sú zmienené vyššie. A síce, štátna sprostredkovateľská zamestnanecká agentúra prijíma platy od zamestnávateľa v kubánskom konvertibilnom pese a pracovníka vypláca v národnej mene. Zmenou je, že schválené podniky budú môcť za určitých podmienok dovážať aj vyvážať, teda nebudú závislé na kubánskych podnikoch zahraničného obchodu.

Všetky investície aj naďalej schvaľuje vláda, postup pri prezentácii žiadosti aj administratívne a faktické náležitosti. Proces schvaľovania upravuje vládny **dekrét č. 325/2014**. Predpis rovnako upravuje aj vznik a právny postup zriadenia kancelárie.

d) Praktické informácie pre exportéra a importéra

Všetky praktické informácie o teritóriu **Zastupiteľský úrad v Havane** zverejnil na svojej adrese. Materiál obsahuje všetky dôležité údaje ohľadom víz, dopravy, ubytovania, zdravotného zabezpečenia, sviatkov, protokolu a telefónnych čísiel.

Môžete si ho preštudovať na nasledovnej adrese:

<http://www.mzv.sk/documents/723584/620840/Kuba+-+Praktick%C3%A9+inform%C3%A1cie>

Dátum aktualizácie: 31. mája 2018